

LS-37 ILTARASTIT RATAMESTARIOHJE

25.3.2026

Sisällysluettelo

1. Yleistä	2
2. Iltarastien valmistelut.....	3
3. Leimasinsetit ja rastiliput	4
4. Ratojen suunnittelu.....	4
5. Ratojen piirtäminen tietokoneella	8
6. Omatoimirastit	9
7. Iltarasteille mukaan otettavat tarvikkeet.....	9
8. Toimet iltarastien aikana.....	9
9. Toimet iltarastien jälkeen.....	10
10. Maksut, maksutavat, pankkikortin lukija	10
11. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma	11
12. Kriisiviestintä	12
13. Yhteystiedot	13

1. Yleistä

Kiitos lupautumisesta LS-37:n iltarastien ratamestariksi! Ilman ratamestarien hienoa talkootyötä emme voisi järjestää iltarasteja.

Tämä ohje on koottu ratamestarityön tueksi. Ohje koskee kaikkia seuran iltarasteja (metsä-, sprintti- ja omatoimirastit). Lisäohjeita voi kysyä harrastesuunnistusjaoston jäseniltä (yhteystiedot tämän ohjeen lopussa kohdassa 13) tai sähköpostilla iltarastit@ls37.fi.

2. Iltarastien valmistelut

1. Pyydä tai hae toimistolta (tai Ismo Ojalalta) tapahtumasi käyttöön nimetty alueen viimeisin kartta. Eri alueiden karttalehdet on jaettu jaoston toimesta aiempaa tarkemmin eri iltarasteille. Tällä pyritään välttämään samojen maastonosien käyttöä eri tapahtumissa. Jos kyseinen maasto tai maaston osa ei ole ennestään tuttu, on hyvä käydä hyvissä ajoin tutustumassa siihen. Samalla havaitsee mahdolliset uudet hakkuut ym. muutoksen alueella.
2. Harrastesuunnistusjaosto on hoitanut etukäteen maaston, parkkipaikkojen ym. lupien kysymisen. Jos iltarastipaikan parkkipaikoista, puomeista tms. on epäselvyyttä, voi kysyä Ismo Ojalalta (tai toimistolta). Katso Rastilippu-palvelusta (<https://www.irma.suunnitusliitto.fi/>) mihin tapahtumapaikka (=iltarastikärryn paikka), pysäköinti ja opasteet on sijoitettu. Jos haluat muuttaa näitä, ota yhteyttä Ismo Ojalaan tai toimistoon, sekä ilmoita muutoksesta osoitteeseen iltarastit@ls37.fi. Sprinttirasteille tarvitaan käytettäviltä kiinteistöiltä ja taloyhtiöiltä luvat, jota varten ratamestarin tulee olla yhteydessä Ismo Ojalaan hyvissä ajoin, viimeistään kolme viikkoa ennen tapahtumaa.
3. Suunnittele ja piirrä radat. **Radat on lähetettävä tulostusta varten viimeistään 10 päivää ennen tapahtumaa.** Tästä on jäljempänä oma tarkempi ohjeensa.
4. Hae hyvissä ajoin tarvittavat leimasimet ja rastiliput, jotka löytyvät Sopenkorven varastosta (Sopenkorvenkatu 15) mustissa kasseissa. Jos mahdollista, tarkista vielä MTR:llä tai näytöllisellä/lehdillisellä emitillä, että leimasimet ovat toimivia. Vasta tämän jälkeen kartat kannattaa tulostaa. Leimasimet tulee säilyttää erillään EMIT-salkusta ja nollaleimasin erillään sekä muista leimasimista että EMIT-salkusta. Sovi myös ajoissa toimiston kanssa karttojen ja koneiden oheislaitteiden yms. valmistelu, lataukset ja tuominen iltarastipaikalle.
5. Iltarasteista julkaistaan ennen rasteja lyhyt artikkeli (tervetulotoivotus / ”kilpailuohje”) seuran verkkosivuilla sekä mainos Facebook-sivuilla. Artikkelissa kerrotaan osallistujien tarvitsemat tapahtumaan liittyvät ohjeet, ainakin paikka ja aika, opastusjärjestelyt, pysäköintipaikat sekä rata-pituudet ja eri ratojen karttojen mittakaavat. **Kirjoita artikkeli ja lähetä se osoitteella iltarastit@ls37.fi viimeistään edellisen viikon keskiviikkona.** Artikkelin voi sisältää myös esimerkiksi luonnehdintaa maastosta ja alueesta sekä muita käytännön ohjeita kyseisiin iltarasteihin liittyen. Liitä mukaan mahdollisuuksien mukaan myös kuva tai kuvia, joista ainakin yksi vaakarajauksella (soveltuu parhaiten verkkosivuille). Artikkelin yläosaan tulee laittaa [OP Hämeen vaakamallinen logo](#).
6. Leimasimet kiinnitetään tukevasti sähköjohdolla puun runkoon avoin pää alaspäin (siton, että rastilla voi leimata yhdellä kädellä). Rastilippua ja leimasinta ei tule ”piilottaa”, vaan niiden tulee olla selkeästi näkyvillä, kun suunnistaja on löytänyt rastipisteelle.

7. Huolehdi rasteille riittävästi talkooväkeä, minimissään kolme henkilöä: vaunussa erikseen lähtökirjaaja ja maalikirjaaja sekä ”yleishenkilö” joka esim. ohjaa suunnistajia ja tarvittaessa pysäköintiä. Lisäksi sprintti-iltarasteilla tarvitaan yksi henkilö lähtöön antamaan kartta lähtevälle suunnistajalle.
- Pääsääntöisesti rasteille tulee Irina Väyrynen tai joku muu harrastesuunnistusjaoston järjestämä henkilö, jolloin hän hoitaa toisen tietokoneen käytön (mikäli siihen ei ole omaa henkilöä). Hän osaa tarvittaessa neuvoa koneiden käytössä.
 - Vaunussa olisi ainakin alkukaudesta hyvä olla myös kolmas henkilö: yksi on lähtötabletilla kirjaamassa lähtijöitä, toinen on rahastamassa ja kolmas on maalikoneella.
 - Lisäksi monessa paikassa tarvitaan erillinen pysäköinnin ohjaaja/ohjaajia.
 - Parhaassa tapauksessa ratamestari voi itse olla kärryn ulkopuolella neuvomassa suunnistajia ratojen valinnassa ym.
- Jos on vaikeaa saada tarvittavia talkoolaisia rasteille, voi kysyä apua myös harrastesuunnistusjaostosta.
8. Järjestä ja sovi ajoissa iltarastikärryn ja rasteilla tarvittavan materiaalin tuominen iltarastipaikalle. Kärryä säilytetään Sopenkorven varaston pihassa jätekatoksen vieressä. Iltarastikärry on jarruton alle 750 kg painoinen kärry. Kärryn sisältä löytyy adapteri, jonka avulla kärryn 7-napainen sähköjohto voidaan kytkeä myös auton 13-napaiseen vetokoukkuun. Kärryä saa vetää B-kortilla. Jos et muuten saa järjestettyä kärryn siirtoa iltarastipaikalle, ole yhteydessä harrastesuunnistusjaostoon **viimeistään viikkoa ennen iltarasteja**. Muistilista mukaan otettavista tavaroista on kohdassa 7.
9. Perehdy iltarastien turvallisuussuunnitelmaan ja seuran kriisiviestintäohjeeseen.

3. Leimasinsetit ja rastiliput

Leimasimia ja rastilippuja säilytetään Sopenkorven varastossa olevissa kasseissa. Iltarastileimasimet ja -rastiliput ovat vain iltarastikäyttöön. Huolehdi käytön jälkeen leimasimet oikeaan kassiin. Jos leimasimissa ilmenee häiriötä, ilmoita siitä toimistolle ja Ismo Ojalalle.

Leimasinsettejä käytetään vuorotellen. Tarkista *iltarastikalenterista*, kumpi setti on käytössä vuorollasi. Käytettävän setin numero on lisätty sulkuihin ratamestarien nimen perään iltarastikalenteriin.

- **Setti 1:** 101–130 (yhteensä 30 kpl)
- **Setti 2:** 140–149 ja 151–170 (yhteensä 30 kpl).

Omatoimirasteilla käytetään erillisiä lippuja ja laminoituja rastimerkkejä. Lippusettejä on kaksi sarjaa.

- **Omatoimirastien setit (OTR 1, OTR 2):** 51–80

Sprinttirasteilla käytetään metallisia rastipukkeja, joissa on leimasimet ja liput valmiiksi kiinnitettyinä.

Sprinttipukkeja säilytetään myös Sopenkorven varastossa. Sprinttirastit viedään paikoilleen ja haetaan pois tapahtumapäivänä.

- Koodit 31–64 (34 kpl + 1 rastilipulla oleva K-pisteelle).

4. Ratojen suunnittelu

Tavoitteena on, että iltarasteillamme on joka kerta **laadukkaat** maaston ja olosuhteet huomioivat radat siten, että osallistujille jää miellyttävä kokemus tapahtumaan osallistumisesta, ja saa hänet osallistumaan uudelleen iltarasteillemme.

Ratojen laadinnassa huomioidaan SSL:n laatimat taitotaso-ohjeet [liiton sivuilta löytyvien](#) ohjeiden mukaisesti. Eri ratojen taitotasojen tavoitteet on merkitty myöhempanä erikseen metsä- ja omatoimirastien sekä sprinttirastien kohdalle. Merkityt taitotasot ovat tavoitteita ja niistä voi poiketa vähän esim. maaston vaativuuden/helppouden tai jonkin muun oleellisen syyn vuoksi. Merkittyä tasoa vaativampaa rataa ei kuitenkaan tulisi laatia kuin erittäin painavasta syystä. Radat laadittuaan ratamestari vertaa lopullisia ratoja tasojen kuvauksiin ja määrittää niiden perusteella kullekin radalle taitotason parhaan kykynsä mukaan.

Radat suunnitellaan siten, että voidaan käyttää A4 kokoista karttaa. Suurempi mittakaavaisissa kartoissa voidaan tarvittaessa A- ja B-radoilla käyttää A3 kokoista karttaa.

4.1. Ratavaihtoehdot metsä- ja omatoimirasteilla:

Kaikilla metsä- ja omatoimirasteilla on tarjolla radat A, B, C, D ja E:

- **A: Haastava 2, noin 5,0–7,5 km**

- Taitoa ja kuntoa vaativa rata.
- Radan vaikeustaso on suunniteltu taitavimmille. Vaaditaan kehittyntä kartanlukutaitoa korkeuskäyrien ja yksityiskohtien osalta. Radoilla on tarjolla niin pienipiirteisyyttä, reitinvalintoja, tarkkaa rastinottoa, tyhjiä alueita kuin juoksu- ja siirtymävälejäkin. Kokonaissuorituksessa keskittyminen on erittäin tärkeässä roolissa.
- Radalla on vaativuudeltaan eritasoisia rastipisteitä ja -välejä.
- Taitoharjoitusten yhteydessä voi olla sama rata, mikäli th:ssa normaali rata.

- **B: Keskitaso 2, noin 4,0–5,5 km**

- Rata tarjoaa erilaisia reitinvalintavaihtoehtoja eri tasoille suunnistajille. Reitinvalinta voi perustua maaston muodon seuraamiseen, kuten korkeuden pitäminen tai rinteen alla tai päällä kulkeminen. Rastit ovat johdattelevan kohteen tai selkeästi ympäristöstä erottuvan kohteen läheisyydessä. Rastipisteinä on selkeä, yksiselitteinen kohde, mutta se voi olla haastavampi, kuten notko, kukkula tai jyrkänne. Rastin takana on hyvin havaittava pysäyttävä kohde. Rata voi sisältää osin myös fyysisempiä ja pienipiirteisempiä kohtia.

- **C: Haastava 1, noin 2,5–4,0 km**

- Rata sopii henkilöille, joilla on hyvät suunnistustaidot ja haluavat pitää niitä yllä, mutta jotka eivät halua suunnistaa pitempiä matkoja.
- Radan vaikeustaso on suunniteltu taitavimmille. Vaaditaan kehittyntä kartanlukutaitoa korkeuskäyrien ja yksityiskohtien osalta. Radoilla on tarjolla niin pienipiirteisyyttä, reitinvalintoja, tarkkaa rastinottoa, tyhjiä alueita kuin juoksu- ja siirtymävälejäkin. Kokonaissuorituksessa keskittyminen on erittäin tärkeässä roolissa.
- Vaativuustasoltaan lähes vastaava kuin A-rata, mutta lyhyempi.

- **D: Keskitaso 1, noin 2,0–3,0 km.**

- Rata sopii kokeneille lapsille ja lyhyttä rataa haluaville aikuisille.
- Rata tarjoaa erilaisia reitinvalintavaihtoehtoja eri tasoille suunnistajille. Vaihtoehtoinen reitinvalinta voi perustua maaston muodon seuraamiseen, kuten korkeuden pitäminen tai rinteen alla tai päällä kulkeminen. Rastit ovat johdattelevan kohteen tai selkeästi ympäristöstä erottuvan kohteen läheisyydessä. Rastipisteinä on selkeä, yksiselitteinen kohde,

mutta se voi olla haastavampi, kuten notko, kukkula tai jyrkäne. Rastin takana on hyvin havaittava pysäyttävä kohde.

- **E: Erittäin helppo, noin 1,5–2,5 km**

- Sopii alkeet omaaville lapsille tai aloitteleville aikuisille.
- Rata seurailee selkeitä, pitkittäissuuntaisia kohteita, kuten teitä, polkuja, kuviorajoja, sähkölinjoja ja oja. Rastit ovat johdatteluvalla uralla tai sen välittömässä läheisyydessä. Uralla on pysäyttävä kohde rastipisteen lähellä. Lisäksi rastipiste ja -lippu näkyvät selkeästi uralle.

Maaston ja olosuhteet huomioiden voi laatia myös jonkin muun sopivaksi katsomansa radan, esim. helpohkossa maastossa pitkän radan, tms.

Radat laaditaan sekä 1:10000 että 1:7500 mittakaavaisina. Lyhimmällä radalla voidaan ratamestarin harkinnan mukaan käyttää vain yhtä mittakaavaa.

Lisäksi kalenteriin VH tai TH merkityillä metsärasteilla on taitorata (viestiharjoitus, käyräkartta, tms) kokeineimpia suunnistajia varten, joka tarkoitettu lähestyvän SM-kisan ja muiden tärkeiden kisojen harjoitteluun tai suurempaa haastetta haluaville. Seuran valmennuspäällikkö tai valmennusjaosto ohjeistaa tarvittaessa tarkemmin taitoratojen laatimisen ja vaatimukset. Ratamestarin tulee olla asiasta hyvissä ajoin yhteydessä Aleksi Anttolaiseen, joka tarvittaessa esim. tekee käytettävän käyräkartan.

4.2. Ratavaihtoehdot sprintti-iltarasteilla:

Kaikilla sprinttirasteilla on tarjolla radat A, B, C ja D. Ratapituuksien km-mitat mitataan optimireitin mukaisesti ja ovat suuntaa antavia. Ratojen suunnittelussa on huomioitava ohjaavana 12–15 min ohjeaika.

- **A: Haastava 1, noin 2,8–3,3 km,**

- Rata sopii kilpasuunnistajien sprinttiharjoitteluun ja muille haastetta hakeville suunnistajille.
- Rastipisteinä voidaan käyttää monipuolisesti kaikenlaisia rastipisteitä. Reitinvalinnat saavat olla haasteellisia. Erilaisia esteitä voidaan käyttää sinisen taitotason radalla vaikeuttamaan suunnistustehtävää.
- Kannattaa käyttää ylimääräisiä karttaan merkittyjä kiellettyjä kohteita, jotta rataa saadaan riittävästi haastetta.

- **B: Melko haastava, noin 2–2,4 km,**

- Rata sopii kuntoilijoille ja nuorille.
- Hieman A-rataa helpompi ja lyhyempi.
- Reitinvalinnoista voidaan tehdä monimutkaisempia niin, että tarjolla on myös vaihtoehtoja, joissa rastilta palataan ensin jonkin matkaa tulosuuntaan. Rastiväleillä on useita reitinvalintavaihtoehtoja ja voi olla erilaisia esteitä, kuten rakennuksia, aitauksia ja aitoja.
- Voi myös käyttää ylimääräisiä karttaan merkittyjä kiellettyjä kohteita, jotta rataa saadaan riittävästi haastetta.

- **C: Keskitaso 1, noin 1,5–2 km,**

- Rata sopii kuntoilijoille sekä nuoremmille ja ikääntyneille kilpasuunnistajille.
- Rastipisteet ovat selkeitä ja suhteellisen yksinkertaisia, ja ne voivat sijaita myös korkeuskäyräkohteissa.
- Rastiväleillä voi olla erilaisia esteitä, kuten rakennuksia, aitauksia ja aitoja. Suunnistajan on valittava reittinsä huomioiden matkan pituus, kulkukelpoisuus ja turvallisuus. Radalla voi esiintyä myös yksittäisiä keinotekoisia esteitä, jos se on välttämätöntä jossain kohtaa.

- **D: Erittäin helppo, noin 1–1,5 km,**

- Rata sopii hyvin lapsille, perheille ja vasta-alkajille (ns. perherata).
- Selkeä rata, joka koostuu teistä, kävelyteistä, poluista, aidoista, muureista, avoimista alueista ja muista johdattelevista kohteista. Rastipisteiden tulee olla yksinkertaisia ja rastit tulee sijoittaa johdattelevan kohteen välittömään läheisyyteen. Rakennusten väliin sijoituvia suunnistustehtäviä voi olla, mutta näiden tulee olla erittäin selkeitä. Eri tasoilla tapahtuvat suunnistustehtävät ja keinotekoiset aidat eivät kuulu valkoisen taitotason radalle. Radalla voi olla tunneleita tai siltoja, mutta näiden tulee olla selkeitä ja osa johdattelevaa kohdetta.
- Rata kierrettävissä jopa lasten rattaiden kanssa, mikäli maaston sallii.

Sprintin kilpailullisen harjoittelun vuoksi ratoihin sisällytetään erillinen lähtö-/kartanjakopiste ja viitoitus K:lle. A-, B- ja C-radoille kartta annetaan ensisijaisesti vasta lähtöhetkellä.

A-, B- ja C-radoille tehdään myös irralliset rastinmäärittäimet (tulostus n. 30–40 % kunkin radan karttojen lukumääristä).

Radat laaditaan sekä 1:4000 että 1:3000 mittakaavaisina. Lyhimmällä radalla voidaan ratamestarin harkinnan mukaan käyttää vain yhtä mittakaavaa.

4.3. Muuta suunnittelussa huomioitavaa

Kaikilla rasteilla ratojen lisäksi tulostetaan Kaikki rastit-karttaa, jolloin suunnistaja voi itse suunnitella oman ratansa. Tällöin ei käytössä ole tulospalvelua.

Kaikkiin karttoihin tulee laittaa OP Hämeen logo. Mikäli logo sijoitetaan kartassa kuvan/kartan päälle, käytetään aina valkoista tekstiä. Mikäli logo on kartassa valkoisella pohjalla, laitetaan harmaalla tekstillä oleva versio. Logon saat seuran nettisivulta <https://www.ls37.fi/seura/linkit-ja-ladattavat-tiedostot/>

Laadi radat niin, etteivät lyhemmät radat olisi ”vain” pisimmän radan oikaisuja, vaan että kullakin radalla on rasti, tai mielellään useampikin, joka ei ole muulla radalla, tai käyntisuunta ei ole sama. Suotavaa on myös, että eri radat kiertävät ainakin osittain eri suuntiin. Yleensä kannattaa tehdä radat käyttäen yhtä lähtöä ja maalia. Jos useammalla lähdöllä ja/tai maalilla saa paremmat radat, on useammankin käyttö mahdollista. Tällöin on varmistettava, että riittävä määrä lähtöleimasimia on mukana. Maalileimasimeksi käy mikä tahansa leimasin, tämä on vain huomioitava tulospalveluohjelmassa. Lähtö/maalipukkeja on vain yhdet, ja lisäksi kärryssä on yksi irrallinen lähtöleimasin.

Rastipisteiden kuuluu olla selkeitä. Rastilippuja ei ole tarkoitus ”piilottaa”. Nopein reitti saa olla vaativakin, mutta harrastelijallekin sopiva reitinvalinta ja rastinottotapa pitäisi olla.

Sprinteissä rastit tulee sijoittaa siten, etteivät ne tai niillä käyvät suunnistajat häiritse kiinteistöjen tai taloyhtiöiden normaalia elämää (ei esim. ulko-ovien eteen tai välittömään läheisyyteen, autojen pysäköintiä haittaavasti, lasten leikkipaikkojen käyttöä liian paljon häiritsevästi, jne.).

Radat tulee laatia turvallisuus näkökohdat huomioiden. Pyri välttämään vaarallisia kohtia kuten piikkilankoja, kivikoita ja isojen ojien ylityksiä ja ryteiköitä. Pyri välttämään syheröisiä ristiratoja ja kovin lähekkäisiä rasteja. Vältä myös ratoja, jotka houkuttelevat oikaisemaan kielletyn alueen tai tonttien läpi. Erityisesti sprintti radoilla, mutta tarvittaessa myös metsäradoilla, tulee huomioida liikenne ja muut alueella liikkuvat ihmiset. Radat **kulkevat turvallisia reittejä** (isot tiet kielletyllä, tienylitykset merkitään erikseen, jos tarvetta, ainakin vilkkaimmilla teillä tien ylitykset ali-/ylikulkujen tai olemassa olevien suojateiden kautta, jne.).

Rastipisteiden valinnassa tulee ottaa huomioon, etteivät rastilla käyvät suunnistajat aiheuta liiallista vahinkoa kyseiselle maastonkohdalle. Esim. avokalliomaastossa lähes 200 suunnistajaa voi aiheuttaa jäkälikköön melkoisia vaurioita. Tapahtuman jälkeen paikat jätetään siisteiksi.

Tutustu myös liiton sivuilla oleviin Suunnistuskilpailun järjestäjän [ympäristöohjeeseen](#) ja suunnistustapahtumaan liittyvään lainsäädäntöön.

5. Ratojen piirtäminen tietokoneella

Ratamestarin toivotaan mahdollisuuksien mukaan piirtävän iltarastiradat itse tietokoneella. Jos tämä ei ole mahdollista, voit kysyä apua esim. harrastussuunnitusjaostolta. Jos joku muu piirtää kartat, on ratamestarin vielä hyvä tutustua koneella piirrettyyn karttaan virheiden välttämiseksi.

Radat voi hyvin piirtää ilmaisella PurplePen-ohjelmalla. Sen saa ladattua osoitteesta:

<http://purplepen.golde.org/>

Radat voi myös piirtää seuran ns. sprinttirastien kannettavalla tietokoneella, jossa on asennettuna PurplePen ja OCAD ratasuunnittelu ohjelmat. Koneen lainaukset sovitaan toimiston kanssa. Toimiston pöytäkoneetta voi myös käyttää lyhytaikaisesti. Vanhempia Ocad- tai Condes- versioiden käyttämistä tulee välttää, koska ne eivät aukaise uusimpia taustakarttoja.

Ratojen piirtämisessä huomioitavaa:

- Käytä mahdollisimman tuoretta pohjakarttaa. Kartat löytyvät toimiston tietokoneelta työpöytä → karttajaosto → LS-37 KARTAT (tai Ismo Ojalalta). On suositeltavaa käyttää valmista A4-kokoon rajattua karttalehteä, jossa on seuran logo, tekijätiedot ym. valmiiksi paikoillaan.
- Piirrä kaikki radat samaan ratatiedostoon. Tarkista, että rastiympyrät ja rastiväliviivat eivät peitä suunnistamisen kannalta oleellisia kohteita. Tarvittaessa leikkaa viivoja. Lisää karttoihin teksti ”P-H iltarastit + päivämäärä” sekä iltarastipuhelimen numero ”p. 044 7060680” (pl. puhelinnumeroa ei omatoimirastien karttoihin), sekä OP:n logo.
- Huomioi, että kartalle tulee mahtua myös rastimääritteet ja mahdollisesti toisen sponsorin logo. Tarkista, onko rasteillasi sponsoreita rasti-isäntinä. Rastikohtaiset sponsorit näkyvät verkkosivujen iltarastikalenterissa. Pyydä sponsorin logo tarvittaessa toimistolta (tai Ismo Ojalalta).
- Ratojen määritetyt taitotasot merkitään asteikkokuvilla karttaan ([asteikkokuvat löytyvät liiton sivuilta](#)), mikäli sen saa siihen riittävän selkeästi sopimaan tarvittaessa pienemmässäkin koossa.
- Ratojen tulostamista ja Liveloxia varten tarvitaan pohjakartta ja ratatiedosto, sekä rataohjelman luo/vie Pdf-tiedostoksi toiminnolla laaditut hyvälaatuiset Pdf-tiedostot. **Kaikki tiedostot tulee lähettää osoitteeseen iltarastit@ls37.fi viimeistään 10 päivää ennen tapahtumaa.**
 - Pdf-tiedoston tulostaminen PurplePen-ohjelmistossa:
 - Tiedosto → Luo pdf-tiedostoja → Radat

Älä käytä toimintoa ”Tulosta” (esim. Microsoft print to pdf tms.) Tulostustoiminnolla pdf-tiedostoista tulee huonolaatuisia.
- Metsä- ja omatoimirastien kartat tulostetaan 1:10 000 mittakaavassa ja sprinttirastien radat 1:4000 mittakaavassa yhteen tiedostoon. Samaan tai erilliseen tiedostoon tulostetaan lisäksi kartat mittakaavoissa 1:7500 (metsä) ja 1:3000 (sprintti) mittakaavoissa. Tarvittaessa A- ja B-ratojen 1:7500 / 1:3000 tulosteet voidaan tehdä A3 kokoiselle lehdelle, mikäli ne eivät mahdu A4 -lehdelle.
- Toimistolla on erillinen karttojen tulostusohje, jonka mukaisesti tulostaminen toimiston tulostimella tulee tehdä.

6. Omatoimirastit

Omatoimirasteilla täydennetään kauden rastitarjontaa. Pääsääntöisesti omatoimirastit järjestetään samalla viikolla kuin tiistai-iltojen sprinttirastit. Omatoimirastit ovat suunnistettavissa keskiviikosta seuraavan viikon sunnuntaihin muutamin poikkeuksin. Tarkista omatoimirastien aika iltarastikalenterista.

Omatoimirastit ovat erillinen tapahtuma ja niiden valmistelut ratamestarin osalta toteutetaan vastaavasti kuten muutkin iltarastit, pl. ajanotto- ja tulospalvelu sekä karttojen tulostus. Huomioi laatimassasi nettijutussa erityisesti riittävän selkeät ohjeet opastuksista ja pysäköinnistä (mielellään myös karttakuva).

Omatoimirasteilla maastossa on vain rastiliput, joihin on kiinnitetty pieni laminoitu rastinumeron kertova lappu. Rasteilla ei ole leimasimia. Omatoimirastien koodit ovat 51–80.

Tulostettujen karttojen lisäksi omatoimirastien kartat linkitetään myös pdf-tiedostoina ladattavaksi Rastilippu-palveluun harrastesuunnistusjaoston toimesta.

7. Iltarasteille mukaan otettavat tarvikkeet

Tarvikkeet ovat toimistolla iltarastivaunua ja siinä olevia tarvikkeita lukuun ottamatta. Irina Väyrynen tuo yleensä paikalle toimistolla olevat tarvikkeet ja ratamestari hoitaa iltarastivaunun paikalle. Varmista Irinan tulo ja samalla tarvikkeiden tuonti. Jos hän ei ole tulossa paikalle, ratamestari hoitaa myös toimistolta tuottavat tarvikkeet.

- Iltarastikannettavan laukku jossa
 - kannettava tietokone + hiiri + laturi + verkkopiuha
 - Kaksi emit-kortin lukijalaitetta (USB-liitäntäinen 250-laite). Toisessa lukijassa tarvitaan tablettia varten USB-adapteri.
 - Tabletti valmiiksi täyteen ladattuna (ei voi samalla ladata, kun käyttää lähtökoneena, koska vain yksi USB-liitin)
 - iZettle pankkikortinlukija
 - iltarastikänykkä (044 7060680)
- Kartat ja karttaloakerot (oma lokerikot eri mittakaavan kartoille)
- Laina emitit
- Lista 5- ja 10-kerran sarjalipuista ja kausikorttilaisista
- Kansio, jossa yritysten, juniorien ja ASK:n listat
- Kassalipas, jossa pohjakassa
- Iltarastivaunussa
 - 4G-reititin
 - lähtö- ja maalileimasinpukit
 - lähtö- ja maali banderollit (1+2 kpl), sekä lähtö- ja maalivaatteet
 - Avainkoukkutaulu
 - Ratojen taitotasojen laminoituneet värikoodilaput
 - metallilaatikko, jossa lainakompasseja ja toimistotarvikkeita, yms
 - ensiapulaukku
 - A4 ja A3 karttamuoveja
 - irrallinen ”0”-leimasin (varalla/toinen lähtöpaikka)
 - rastilippuja opastukseen
 - muovi-/kuitunauhaa lähtöön (ja maalista iltarastivaunulle) opastusta varten (Osuuspankin logolla)

8. Toimet iltarastien aikana

Suunnistusaika iltarasteilla:

Huhti – elokuussa maastoon pääsee klo 17.00–19.00 välillä ja takaisin on palattava klo 20.30 mennessä.
 Syyskuussa lähdöt klo 17.00–18.30 ja paluu viimeistään klo 19.30.
 Lauantaisin (syyskuun loppu – lokakuu) lähtöaika on klo 10.00–12.00 ja paluu viimeistään klo 13.30.
 Sprinteillä lähdöt klo 17.00 -18.30 ja takaisin palattava klo 19.30 mennessä.

- Vie opasteet Rastilipussa määriteltyihin paikkoihin. Huomioi, että opasteet tulevat riittävästi ennen risteystä, josta käännetään huomioiden myös kyseisen tien nopeusrajoitus, jottei liikenneturvallisuus vaarannu äkkijarrutuksen vuoksi.
 - Huom. Säännösten mukaan maahan laitettavia opasteita ei saa laittaa 30 m lähemmäs risteyskohtia. Risteysalueella saa käyttää vain ripustettuja rastilippuja.
- **Metsärasteilla** mallikartat ja ratojen taitotasojen värikoodilaput telineeseen
- **Sprinteissä** ratojen pituudet ja rastien määrät A4 tai A3 lapulla sekä ratojen taitotasojen värikoodilaput telineeseen
- Lähtöön ja maaliin tulee asettaa OP Hämeen beachflagit tai lähtö- ja maalivaatteet.
- Huolehdi, että iltarastipuhelin 044 7060680 on päällä.
- Kun ensimmäinen lähtijä on kirjattu tabletilla, tarkista että hän näkyy maalikoneessa lähteneissä suunnistajissa.
- Kun ensimmäinen suunnistaja on kirjattu maaliin, tarkista että hänen tuloksensa näkyy Rastilippupalvelussa.
- Tarkkaile karttojen menekkiä. Jos jonkin radan kartat ovat loppumassa, voi maalikoneella kysellä käytettyjä karttoja takaisin.
- Jos maalikone ilmoittaa jonkin leimasimen akun olevan uupumassa, kirjaa tieto ylös. Huolehdi, että toimisto saa tiedon asiasta.

9. Toimet iltarastien jälkeen

- Jos suunnistaja/suunnistajia ei tietokoneen tai paperilistan mukaan ole palannut määräaikaan mennessä pyritään selvittämään suunnistajan yhteystiedot esim. numeropalvelusta ja varmistamaan, että hän on kunnossa. Jos puuttuvaan suunnistajaan ei saada yhteyttä, harkitsee ratamestari tilannekohtaisesti, onko syytä soittaa hätänumeroon 112.
 - Ratamestari huolehtii, että iltarastikärry siivottuna, opasteet, maali- ja lähtövaate ym. materiaali palautetaan oikeille paikoilleen samana iltana tai viimeistään seuraavana päivänä.
 - Jos Irina Väyrynen on mukana rasteilla, hän ottaa kannettavan tietokoneen ja kassalippaan mukaansa.
- Kassalipas viedään rasteilta Irina Väyrysen tai ratamestarin tai toimistotyöntekijän kotiin, ei toimistoon. Toimistolla ei säilytetä rahaa toimiston aukioloaikojen ulkopuolella. Lippaan toimittamisesta toimistolle sovitaan toimiston työntekijän kanssa.
- Uupuvat leimasimet otetaan pois leimasinsetistä, ja huolehditaan että toimisto päivittää tiedon tästä leimasinlistaan.
 - Ilmoita toimistolle tai Ismo Ojalalle, mikäli jokin materiaali on epäkunnossa tai jokin kulumateriaali on vähissä.
 - Kastuneet materiaalit kuivataan (esim. levittämällä ne varastossa sopiviin paikkoihin).
- Rastit kerätään maastosta pois mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen, viimeistään seuraavan viikonlopun aikana. Kassi siististi pakattuna ja rastiliput kuivatettuna palautetaan varastolle heti sen jälkeen, ellei erikseen ole muuta sovittu.

10. Maksut, maksutavat, pankkikortin lukija

Iltarastien hinnat kaudella 2026

- Kertamaksu 9 €
- Emit-kortin vuokra 2 €

- Päätoimiset opiskelijat 5 €
- Kausikortti 160 €
- 5 kerran sarjalippu 40 €
- 10 kerran sarjalippu 80 €
- Jäsenien kausikortti 90 €
- Tämän vuoden aikana enintään 18 vuotta täyttävät (= H/D18 sarjalaiset ja nuoremmat) ilmaiseksi seurasta riippumatta (kirjoittavat kansioon nimensä)

Maksuvälineinä käyvät (käteisen lisäksi)

- Rastilippu-verkkomaksu
- SMARTUM-liikunta- ja kulttuuriseteli
- SMARTUM saldo-verkkomaksu
- Edenred virikeseteli
- E-passi
- Yleisimmät pankkikortit
- MobilePay (lyhytnumero 36031)

Liikuntaseteleitä vastaanottaessa täytyy varmistaa, että setelissä on kirjoitettuna nimi, ja viimeinen käyttöpäivä ei ole mennyt. Mobiilimaksuissa asiakas näyttää puhelimensa ruudulta, että on hoitanut maksun. 5- ja 10-kerran sarjalipuista on lista, johon merkitään suunnistuskerrat. Myös kausikorttilaisista on oma listansa.

11. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma

- Järjestäjä: Lahden Suunnistajat -37
- Tilaisuus: Päijäthämäläiset iltarastit
- Paikka: Tapahtumapaikat ilmoitetaan seuran verkkosivuilla [Iltarastikalenterissa](#) sekä [Irma-Rastilippu](#)-palvelussa. Tarkat osoitetiedot sekä opastuksen alkupiste löytyvät Rastilipusta.
- Tapahtuma-aika:
 - Huhti-elokuussa tiistaisin klo 17.00–20.30
 - Syyskuussa tiistaisin klo 17.00–19.30
 - Syyskuun lopulla ja lokakuussa lauantaisin klo 10.00–13.30
 - Tapahtumien päivämäärät löytyvät iltarastikalenterista ja Rastilippu-palvelusta.
- Tapahtuman vastaava: Rastikalenterissa mainittu ratamestari(t). Ratamestareiden puhelinluettelo LS-37:n toimistolla ja iltarastikansiossa.
- Osallistujamäärä: Osanottajia, huoltajia ja toimitsijoita vaihtelevasti. Enimmillään n. 350 hlöä, kaikenikäisiä.

Riskien arviointi ja pelastustoimenpiteet

Tulipalo

Kaasulaitteita ei käytetä. Iltarastivaunussa on sammutin. Tulipalosta maastossa ilmoitus hätänumeroon 112.

Sairaskohtaukset

Ensiapu tapahtumapaikalla. Ilmoitus hätänumeroon 112.

Tapaturmat

Ensiapu tapahtumapaikalla. Vakavissa tapauksissa ilmoitus hätänumeroon 112.

Liikenneonnettomuudet

Ilmoitus hätänumeroon 112 + mahdollinen oma ensiapu.

Eksyminen maastoon

Kaikki suunnistajat kirjataan ajanottojärjestelmään, jolloin tiedetään tarkoin maastoon lähteneet. Jokaisen suunnistajan tulee ilmoittautua maalissa, jolla kontrolloidaan, että kaikki ovat tulleet pois maastosta. Mikäli osanottaja ei ole palannut 15 min kuluessa maalin sulkemisesta, eikä myöhemmästä paluusta ole sovittu, ratamestari koordinoi etsintäryhmän kokoamisen ja suorittaa maastotiedustelun. Kartta suunnistusalueesta ja rasteista on ratamestarilla. Ellei etsintä tuota tulosta, arvioidaan hengen-/terveydenvaara kokonaistilanteen arvion mukaan (terve aikuinen – lapsi – vanhus; sade; ilman lämpötila; pimeys – valoisuus jne.) ja tarvittaessa ilmoitus hätänumeroon 112. Kaikkien ratojen karttoihin on painettu puhelinnumero, jota voi käyttää hätätapauksissa. Puhelimeen vastaan tapahtumapaikalla.

Muuta huomioitavaa**Pysäköintijärjestelyt**

Tapahtumapaikan läheisyydessä ohjatusti.

Ensiaputarvikkeet

Iltarastivaunussa on ensiapulaukku.

Hälytysajoneuvojen opastus tapahtumapaikalle

Sovitaan hälytyksen yhteydessä.

Puhelinnumeroita

- Tapahtumapaikan iltarastipuhelin: 044 706 0680
- Yleinen hätänumero: 112
- Myrkytystietokeskus: (09) 471 977
- Akuutti24-neuvonta: (03) 819 2385

12. Kriisiviestintä

Seuraa koskevat kriisitilanteet voi jakaa karkeasti seuraavasti: 1) Yllättävät tilanteet, joihin seura ei voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ja 2) tilanteet, joiden syntyyn seuran jäsen on toiminnallaan voinut vaikuttaa.

Tällaisia tilanteita voivat olla mm. henkilövahingot, etsintätilanteet, ympäristövahingot, liikenneongelmat jne. Seuran järjestämissä tapahtumissa, kuten iltarasteilla ja Lahti-Suunnistuksessa on oma tapahtumakohtainen turvallisuusohje. Kriisiviestinnän pääperiaatteet:

1. Kriisiviestinnästä vastaa tapahtuman päävastuuhenkilö (kilpailunjohtaja, iltarastien ratamestari, muun tapahtuman vastuuhenkilö).
2. Päävastuuhenkilö selvittää mitä on oikeasti tapahtunut.
3. Alkuvaiheessa arvioidaan viestinnän laajuus – mitä ja kenelle?
4. Vakavissa tilanteissa (henkilövahingot) tiedottamisvastuu siirtyy viranomaisille.
5. Viestinnän nopeus. Seuran vastuuhenkilöiden (pj ja vpj) tulee tietää ennen mediaa, mitä on tapahtunut.
6. Mitä kriisistä on otettu opiksi.

Seuraa yleisesti koskevasta kriisiviestinnästä ja tiedottamisesta vastaa seuran puheenjohtaja. Hän antaa kaikki lausunnot ja haastattelut medialle.

13. Yhteystiedot

LS-37 toimistoSähköposti: toimisto@ls37.fi

Puhelin: 044 4934126

Vastuut: karttapohjat, karttojen tulostus, toimistolla olevat tarvikkeet

Harrastesuunnistusjaosto iltarastit@ls37.fi

Nimi	Sähköposti	Puhelin	Vastuu
Ismo Ojala, puheenjohtaja	ismo.ojala3@gmail.com	040 8383467	Lupa-asiat, sopimukset, sprintti-iltarastit, karttojen tulostus
Kati Aaltonen	kati.a.aaltonen@phnet.fi	050 3843017	Rastilippu, EResults, nettisivut
Joonas Jernberg	joonas.jernberg@gmail.com	044 5565910	Rastilippu, EResults, nettisivut
Anna Mashina	anja.mashina@gmail.com	046 8121534	Sosiaalinen media
Anna-Lea Rantalainen	anna-lea.rantalainen@helsinki.fi	050 3048764	Aikuisten suunnistuskoulu (ASK)
Harri Suominen	hasuominen@gmail.com	0440 336116	Lupa-asiat, sprintti-iltarastit
Antti Halme	antti.halme14@gmail.com	044 3388543	Rastilippu, EResults, nettisivut, tulospalveluohjelman tuki, karttojen tulostus
Antti Jokinen	antti.p.jokinen@gmail.com	040 6842484	Livelox
Peter Lind	peter.o.lind80@gmail.com	040 3565995	
Irina Väyrynen	irina.vayrynen@hotmail.com	050 4370023	Karttojen tulostus, tulospalvelu